HET NEDERLANDSCHE ZENDELINGGENOOTSCHAP IN...

Petrus Hermannus Hugenholtz, ...

HET

NEDERLANDSCHE ZENDELINGGENOOTSCHAP

IN

1841.

Uitgegeven van wege het Bestuur des Genootschaps.

TWEEDE DRUK.

Te Rotterdam,
bij M. WIJT & ZONEN,
Drukkers van het Nederlandsche Zendelinggenootschap.
1841.

Bestuurders van het Nederlandsche Zendelinggenootschap te Rotterdam *bieden het nevensgaande woord van hunnen medebroeder* P. H. HUGENHOLTZ, *in hun aller naam, hunnen landgenooten aan. Zij treden voor dezelve op met vrijmoedigheid, zich bewust, dat zij eene goede zaak voorstaan, en dat zij naar de beste middelen tot hare bevordering ernstig zoeken. Zij weten, dat hun werk, met dat van andere Genootschappen vergeleken, nog gering is, zoo wel in kracht als in vrucht; maar ten deele zien zij daarin het natuurlijke gevolg van de kleinheid onzes volks, en ten deele slaan zij juist daarom ook dezen weg in, tot het verkrijgen van meer algemeene en krachtige ondersteuning. Zij vleijen zich, dat eene meerdere bekendheid met hun Genootschap en deszelfs arbeid hun meerdere deelneming zal aanbrengen. Moge God daartoe Zijnen zegen schenken op hunne poging,*

en het getal hunner vrienden en medehelpers overal in het vaderland doen aangroeijen! Mogen Bestuurders en Leden zoo wedijveren in getrouwheid en opoffering voor de zaak des Heeren, dat het Nederlandsche Zendelinggenootschap, onder al de vereenigingen, die het Evangelie zoeken uit te breiden onder de Heidenen, waardiglijk deszelfs plaats bekleede!

ROTTERDAM,
April 1841.

H. N. VAN TEUTEM,
Tijdelijke Voorzitter.

B. LEDEBOER,
Secretaris.

HET
NEDERLANDSCHE ZENDELINGGENOOTSCHAP
IN 1841.

Bestuurders des Nederlandschen Zendelinggenootschaps wenden zich door deze bladen tot al hunne Christelijke landgenooten, en vragen bescheidenlijk, Belangstellende Lezer! voor eenige oogenblikken uwe aandacht. Zij wenschen u volledig bekend te maken met den tegenwoordigen werkkring des genootschaps; met den geest, waarin het arbeidt; met de wenschen, die het vormt; met den grond der hope, die het voedt voor de toekomst; en u te zeggen, wat het daarbij van u verlangt. Het komt hun echter doelmatig voor, dat zij door een overzigt van de vroegere lotgevallen des genootschaps u op het standpunt brengen, van waar deszelfs tegenwoordige werkzaamheid met meer juistheid en billijkheid door u kan beoordeeld worden. Wij vangen dus aan met eene herinnering van het verledene.

Wat het genootschap vroeger deed.

De oprigting van het *Nederlandsche Zendelinggenootschap ter voortplanting en bevordering van het Christendom, bijzonder onder de Heidenen*, had plaats te *Rotterdam*, op den 19den December 1797. Zij was de

vrucht van eene opzettelijke opwekking, door het Zendelinggenootschap van *Londen* aan onze vaderlandsche Christenen gerigt, en hun overgebragt door onzen voortreffelijken landgenoot J. T. VAN DER KEMP, die brandde van ijver voor die bekeering der Heidenen, waartoe hij daarna, in de hand van onzen Heer, zulk een uitstekend werktuig geworden is. Het was dus zeer natuurlijk, dat het vaderlandsche genootschap zich aan dat van *Londen* aansloot, en zijne eerste pogingen besteedde aan Heidenen, die het binnenland nabij *de Kaap de Goede Hoop*, in *Zuid-Afrika*, bewoonden, op welke wij door langdurig bezit dier kolonie betrekking hadden, en onder welke het Londensche genootschap begonnen was te arbeiden. Tot het jaar 1813 toe werden dan ook alle Zendelingen, die van *Nederland* uitgingen, daarhenen afgevaardigd, met uitzondering slechts van twee, die, in dienst van het Londensche genootschap, naar *Ceilon* vertrokken. Omtrent twintig evangelieboden, onder welke drie Zendelingsvrouwen, werden gedurende dien tijd naar *de Kaap* gezonden, van welke er echter twee, de Zendelingen ROESTEEN en EEKHOUT, in 1804 op zee genomen werden, en dien ten gevolge nimmer hunne bestemming bereikten. Het genootschap was die zestien eerste jaren van deszelfs bestaan, door de omstandigheden der tijden, vooral in de bereiking van deszelfs hoofddoel, grootelijks belemmerd, maar liet zich daarom te meer aan verwaarloosden en onkundigen in en buiten het vaderland gelegen liggen. Bij allen, waarop het invloed konde oefenen, vooral bij leeraars en voorgangers in de gemeente des Heeren, zocht het nieuwen ijver op te wekken, om zich op allerlei wijs het belang dier onkundigen in ons midden aan te trekken, door catechisatiën, armenpreken en zondagsscholen, en het benoemde eene Commissie tot het aankoopen en uit-

deelen van Bijbels. Meer dan ééne herderlooze gemeente in het reeds vroeger aan *Frankrijk* onderworpene *Staats-Vlaanderen*, en in de omstreken van *Maastricht*, voorzag het van voorgangers in de godsdienst. Gereedelijk ondersteunde het met de gelden, waarover het beschikken kon, den heilzamen arbeid van anderen, als in 1809 en later den Heer JAENICKE te *Berlijn*, bij de uitgaaf eens Poolschen Bijbels; in 1812 den Heer LEO, die te *Parijs* eene uitgaaf van het N. Testament bezorgde; en bij herhaling den ijverigen Bijbelverspreider L. VAN ESS, te *Marburg*. En kon het genootschap gedurende dien tijd onder de Heidenen al niet verrigten, wat het wenschte; zag het zich ook met den herstelden vrede, en den daarbij beslisten afstand van *de Kaap* aan *Engeland*, gedrongen, om den arbeid aldaar geheel aan anderen over te laten; het was er echter ver van daan, dat het dien arbeid als verloren zou hebben moeten aanmerken. Neen! Nederlandsche Zendelingen, vooral een VAN DER KEMP en KICHERER, hadden er den grondslag helpen leggen, voor zoo veel goeds en groots als later onder *Kaffers* en *Hottentotten* is tot stand gebragt. Benevens deze hadden er een BAKKER en A. en C. ALBRECHT, om geene anderen te noemen, zegenrijk gearbeid; terwijl ook de Zendeling MARQUART, die nog in 1815 naar *de Kaap* vertrok, verscheidene jaren onder Hottentotten en slaven nuttig werkzaam was, tot dat hij in 1830 eene andere betrekking in de *Kaapstad* aanvaardde.

Na de verlossing van de Fransche heerschappij, in het jaar 1813, en de gedeeltelijke teruggave der voor ons bewaarde koloniën aan het vaderland, scheen het genootschap eerst regt deszelfs eigenlijken werkkring te zullen intreden, en onder zoo vele millioenen Heidenen en Muhamedanen, als die koloniën bewonen, het evangelielicht te zullen versprei-

aen. Drie Zendelingen, KAM, SUPPER en BRUCKNER, die reeds geruimen tijd vurig gewenscht hadden als evangelieboden te kunnen uitgaan, zeilden dan ook nog op den laatsten dag van het jaar 1813 uit *Engeland* naar *Java* af. Zij werden in de jaren 1818; 1820 en 1822 door dertien broeders, die dezelfde bestemming hadden, gevolgd. Met geringe uitzondering werden deze echter niet, althans niet regtstreeks, wat zij naar het doel des genootschaps wezen moesten, Zendelingen onder de Heidenen. Er bestond namelijk in onze Oost-indische koloniën groot gebrek aan Predikanten, en men verblijdde er zich over de aankomst der eerste Zendelingen, niet om der Heidenen, maar om der Christenen wil. Men plaatste deze bij gevestigde gemeenten, vroeger bediend door Predikanten, welke de Hervormde kerk uit het vaderland had afgezonden, en ging voort dit te doen met later aangekomenen. Velen van deze Zendeling-leeraars kwamen ook wel meer of minder met Heidenen in aanraking, en sommigen hunner bleven ijverig arbeiden aan die Heidenen, om wier wille zij eigenlijk waren uitgegaan. Wij vereeren hierbij de nagedachtenis van den Weleerwaardigen KAM, die, als Predikant te *Amboina*, zoo vele jaren achtereen onvermoeid werkzaam was, die niet alleen beide de Hollandsche en de inlandsche gemeente op zijne standplaats getrouw bediende, maar ook de duizenden van inlandsche Christenen op de omliggende eilanden, bij gedurige herhaling, op lange en dikwijls gevaarlijke togten bezocht, door veelvuldigen doop niet weinigen uit de Heidenen aan hen toevoegde (1), en in zijne woning schoolmeesters, ook als voorgangers bij de godsdienstoefeningen, voor hen zocht te vormen. Wij denken niet minder aan

(1) Hoe het genootschap over zulk eene gereedheid tot doopen meent te moeten oordeelen, zal nader blijken.

eenen anderen onzer landgenooten, den waardigen LE BRUIJN, die in 1819 te *Koepang* op *Timor* werd geplaatst, en, tot zijnen dood in het jaar 1829 toe, de belangen der Heidenen, die hem omringden, zooveel hij slechts konde, vooral ook door de uitbreiding van het schoolonderwijs, voorstond, en er den weg baande voor alle later gevolgde pogingen. Wij merken het echter tevens bij deze volijverige mannen, en nog veel meer bij andere Zendelingen op, dat zij door hunne betrekking, als leeraars bij gevestigde gemeenten, verhinderd werden, om uitsluitend voor de Heidenen te leven.

Dit kon dan ook de aandacht des genootschaps niet ontgaan, en deed de Bestuurders weldra naar verandering in dien toestand hunner Zendelingen verlangen. Aanvankelijk werd dit verlangen in het jaar 1820 bevredigd. Toen vertrokken de eerste Nederlandsche Zendelingen naar *Bengalen.* Reeds in het jaar 1807 had men tot eene zending derwaarts besloten; maar de tijdsomstandigheden verhinderden de uitvoering. Nu mogt het Bestuurderen gebeuren in 1820 de Zendelingen LA CROIX en KINDLINGER, en in het begin van 1823 de Zendelingen IRION en WINCKLER daarhenen af te vaardigen, en weldra verblijd te worden door gunstig berigt omtrent de getrouwheid dezer bekwame mannen, en den aanvankelijken zegen op hunne pogingen. Wij Nederlanders schenen medearbeiders Gods te zullen zijn, om de groote zegepraal des Christendoms voor te bereiden, die op het vaste land van Indië nadert. Het behaagde echter den Heer der gemeente ten tweeden male den loop onzer werkzaamheid te stuiten, door den overgang dier bezittingen van onzen Staat aan het Engelsche Gouvernement, in het jaar 1825, welke de verbindtenis onzer Zendelingen aan Engelsche genootschappen, en alzoo het eind onzer werkzaamheden aldaar, in het jaar 1827 ten gevolge had.

In het jaar 1822 zond het genootschap den Zendeling WIX naar *Suriname*, om aldaar in het Neder-distrikt *Niekerie* onder de Negerslaven werkzaam te zijn, gelijk deze broeder ook, tot het jaar 1839 toe, met veel getrouwheid daar den evangeliearbeid verrigtte. Hij was echter tevens door het Gouvernement belast met de dienst bij het garnizoen op zijnen post, en kon alzoo ook niet geheel voor de Heidenen leven.

In het jaar 1826 echter kwam het genootschap aan deszelfs bestemming eene belangrijke schrede nader. Het zond in dat jaar niet minder dan tien Zendelingen en ééne Zendelingszuster af, en gaf aan deze den stelligen last, dat zij zich zouden onthouden van den arbeid van Predikanten op zich te nemen, maar zich geheel en alleen bepalen bij de verkondiging van het Evangelie aan de Heidenen. De meesten van deze afgezondenen werden, inzonderheid op den raad van met plaats en gelegenheid bekende mannen, bestemd voor de *Zuidwester-eilanden*, alwaar broeder BÄR reeds in 1825 op *Kisser* geplaatst was, en kwamen in het jaar 1827 een ieder op de plaats zijner bestemming aan. Twee der broederen, GUTZLAFF en WENTINK, waren naar *Sumatra* gezonden, maar vestigden zich echter, door onderscheidene oorzaken, op dat eiland niet. Zij vertrokken van *Java* naar *Riouw*, van waar GUTZLAFF zich weldra naar *China* begaf, om er zijne grootsche taak te vervullen.

Viel alzoo de hulp, welke ons vaderland aan het groote *Sumatra* had toegedacht, wederom hetzelve niet ten deel, een ander ook zeer belangrijk eiland werd weldra door den Heer als werkkring aan het genootschap geschonken. Het is *Celebes*, dat wij bedoelen. Reeds in het jaar 1822 waren de Zendelingen LAMMERS en MULLER daarhenen gezonden; maar de eerste leefde er slechts tot in 1824,

en de laatste, schoon hij tot in 1827 gespaard werd, vond er veel tegenwerking, en stichtte weinig nut. In het begin van 1827 kwam er de Zendeling HELLENDOORN aan, door het Gouvernement als leeraar te *Menado* geplaatst. Door hem, en door andere zeer bevoegde mannen, werd de aandacht des genootschaps van nieuws op *Celebes* gevestigd, en in 1829 tot het vestigen van eene zending aldaar besloten. In dat zelfde jaar vertrokken dan ook daarhenen de Broederen RIEDEL en SCHWARZ, die in 1835 door HERRMANN en MATTERN gevolgd werden. Tot in 1839 toe, toen HELLENDOORN stierf, waren de vier genoemde Zendelingen met dezen hunnen ouderen broeder en vriend in ware eenstemmigheid werkzaam, en genoten den Goddelijken zegen op hunnen arbeid, die nog aan onze zending op *Celebes* inzonderheid te beurt valt.

Ook de Timorsche zending geniet dien zegen, en het veld onzer werkzaamheid werd er in de laatste jaren aanmerkelijk uitgebreid. De Zendeling HEYMERING, sedert 1832, toen zijn voorganger TERLINDEN overleed, als leeraar te *Koepang* geplaatst, rigtte op *Timor* zelf, in de nabijheid zijner standplaats, een aanmerkelijk aantal scholen onder de Heidenen op, van welke sommige bekwame leerlingen bevatten; en tevens baande hij den weg voor eene vernieuwde zending op het eiland *Rotty.* Aldaar was de Zendeling TERLINDEN een' korten tijd, van Julij 1828 tot Mei 1829, toen LE BRUIJN overleed, werkzaam geweest met aanvankelijken voorspoed, maar was er, bij zijn vertrek, door niemand vervangen. Het was dus de vervulling eener dringende behoefte, toen de Zendeling HARTIG, na eenigen tijd te *Padang* op *Sumatra* als leeraar gearbeid te hebben, overeenkomstig zijne ware bestemming, in Januarij 1839 op *Rotty* aankwam, om, zoo wij hopen, lang en gezegend op dit belangrijke eiland te arbeiden.

Waar het genootschap nu werkzaam is.

Na deze korte vermelding van de vroegere lotgevallen des Nederlandschen Zendelinggenootschaps, gaan wij voort, om u met deszelfs tegenwoordigen toestand bekend te maken, en willen u daartoe vooreerst deszelfs onderscheidene zendingen en zendingsposten met de aldaar arbeidende Zendelingen geregeld opnoemen.

Onze zendingen zijn vier in getal; het zijn die van *Amboina*, *Timor*, *Riouw* en *Celebes*, welke wij hier in deze orde plaatsen, volgens den vroegeren en lateren tijd van hare vestiging.

AMBOINA.

Onze zending van AMBOINA telt twee posten, een' op *Amboina*, en een' op *Saparoua*. Op *Amboina*, dit van ouds belangrijke eiland, waar de Gouverneur der *Moluksche eilanden* zijn verblijf houdt, is een Zendeling gevestigd te *Waay*, aan de baai van *Hitoe*. Het is onze broeder KEYSER, die een' geruimen tijd de Maleitsche gemeente in de stad *Amboina* bediende, maar, nu zich aldaar twee Predikanten bevinden, sedert October 1839, zich te *Waay* geheel aan de geestelijke belangen der inboorlingen toewijdt. Hij heeft tevens een groot aantal negerijen, waar zich scholen bevinden, gelijk op *Amboina* zelf, zoo ook op de eilanden *Boero* en *Ceram*, onder zijn opzigt, naar welke hij van tijd tot tijd bezoekreizen onderneemt. Hij onderzoekt dan de scholen, predikt voor de inlandsche herderlooze gemeenten, reeds voor twee eeuwen op deze eilanden door onze voorouders gesticht, bedient bij dezelve Doop en Avondmaal, en neemt uit de onderwijzelingen der schoolmeesters lidmaten aan. Bij de verbeterde opleiding dier

schoolmeesters, tot welke het genootschap zoekt bij te dragen, zal het nut dezer reizen hoe langer hoe meer tegen de vele moeijelijkheden, die haar vergezellen, kunnen opwegen.

Op het eiland *Saparoua*, in de nabijheid van *Amboina* gelegen, bevindt zich mede een Zendeling. Het wordt naar de hoofdplaats; waar zich een Adsistent-Resident bevindt, aldus genoemd, terwijl het anders *Honimoa* heet. De Zendeling RUDEN arbeidt aldaar sedert den 4den September 1837, te gelijk belast met de zorg voor de eilanden *Noessalaut* en *Haroeko*. Op deze drie eilanden vindt men geene Heidenen. Er wonen eenige Muhamedanen; maar verre weg de meeste inwoners dragen den naam van Christenen, en hadden mede aanspraak op gewone leeraars. Bij het ontbreken van deze, verzorgt hen onze Zendeling, en wenscht het genootschap, dat hij onder de vele duizenden, die helaas! aan den Christelijken naam heidensche onkunde en zedeloosheid paren, het waarachtige Christendom zoeke te bevorderen.

Op *Amboina* heeft het genootschap in het jaar 1835, op eenigen afstand van de stad, eene kweekschool gevestigd, in welke schoolonderwijzers uit de inboorlingen gevormd worden. Aan het hoofd dier inrigting staat de onderwijzer ROSKOTT, die, vóór zijn vertrek naar Oost-Indië, te *Amersfoort* in eene school werkzaam was. Het getal zijner kweekelingen is op twaalf bepaald. Onder de scholen op *Amboina* en nabijgelegene eilanden, die aldaar gevormde onderwijzers bezitten, onderscheiden zich reeds vele voordeelig van de overige.

Over de gansche zending wordt het toezigt gehouden door een Hulp-Zendelinggenootschap, waarvan de Weleerw. Heer SCHIFF thans President, en de onderwijzer ROSKOTT Secretaris is.

TIMOR.

De zending van TIMOR heeft *zes* zendingsposten, een' op *Timor* zelf, vier op de *Zuidwester-eilanden*, en een' op het eiland *Rotty*.

Op *Timor* bevindt zich, in de Residentie-plaats *Koepang*, de Zendeling HEIJMERING, en bedient er als Predikant de Hollandsche en Maleitsche gemeente. Hij kan er echter tevens grootendeels voor de Heidenen leven, en, als een waardig opvolger van LE BRUIJN en TERLINDEN, doet hij dit met lust en ijver. Hij ziet vrucht van zijnen arbeid en van dien zijner voorgangers in onderscheidene bekeerlingen, vooral onder de armen en geringen naar de wereld, die hunne belijdenis met een' godzaligen wandel versieren, en zich schatten vergaderen in den hemel. Hij beleeft groote vreugde aan meer dan eenen zijner inlandsche kweekelingen, die hij niet alleen vrij bekwame, maar ook voorbeeldige onderwijzers der heidensche jeugd mag noemen. Onder zijn toezigt staan toch buiten *Koepang*, in de binnenlanden, zes scholen, die, met de school te *Koepang*, in het begin van 1839 omtrent duizend kinderen telden, en sommige leerlingen bevatten, die ook voor de zaak des Christendoms veel beloven. Van de drukpers, welke wij hem zonden, maakt hij vlijtig gebruik, zoowel om de scholen van leesboeken, als om volwassenen van kleine Christelijke geschriften te voorzien, waartoe hij ook reeds meer dan een onzer *Kleine Stukjes* in het Maleitsch vertaalde. Bij dat alles bewijst hij groote diensten aan de zending, door de verzorging zijner medebroeders op de *Zuidwester-eilanden*, aan welke hij jaarlijks van *Koepang* een vaartuig moet zenden, om hun onderscheidene levensbehoeften, op die eilanden niet verkrijgbaar, te doen toekomen.

Op die *Zuidwester-eilanden*, in de nabijheid en ten Noorden van *Timor* gelegen, werken vier Zendelingen des genootschaps, namelijk BÄR op *Kisser*, LUIJKE en HOLTZ op *Letty* (de eerste te *Saraj*, en de laatste te *Serewaruw*), en DOMMERS op *Moa*. Zij hebben er met hevigen tegenstand te worstelen, en konden er, na veeljarigen getrouwen arbeid, nog slechts zeer kleine gemeenten vormen. De Christenen, welke zij er vonden, zijn trotsch op dien naam, maar dikwijls voorgangers der Heidenen in afgoderij en allerlei verkeerdheid. De Opperhoofden hebben er zeer weinig gezag, en kunnen, ook als zij willen, weinig invloed oefenen ten goede. Daarenboven zijn deze eilanden ongezond, zoodat de Zendelingen er reeds menige zware ziekte doorstonden, door welke de Zendeling WIËNKÖTTER en zijne vrouw, menschen, die voor de zaak van Christus veel hadden opgeofferd, in 1828 op *Letty* aangekomen, in 1829 reeds bezweken. En bij de weinige gemeenschap, welke deze eilanden met andere hebben, heerscht er, bij misgewas, meermalen gebrek. In weerwil van al deze moeijelijkheden, arbeiden er de vier genoemde Zendelingen en hunne vrouwen met onbezweken' ijver, en gaven nog nimmer de begeerte te kennen, om van hunnen post te worden afgeroepen. Zij doen al wat in hun vermogen is, om de negenhonderd kinderen, die in 1839 voor hunne scholen opgeschreven waren, tot een getrouw schoolbezoek te bewegen. Zij zoeken het gebrek aan geregeld bestuur door hunnen invloed zoo veel mogelijk te vergoeden, en de telkens bestaande verschillen tusschen onderscheidene negerijen te beslechten, of den vrede te herstellen. Zij verzorgen er, in tijd van gebrek, zoo velen zij maar kunnen. Zij voeden er vele heidensche kinderen op in hunne woningen, en waren door dit alles reeds vele malen voor die eilanden

ten grooten zegen. Zij vinden dan ook eenige vergoeding voor al hunne opoffering en inspanning in enkele opregte bekeerlingen, vroeger meestal de beste leerlingen in de scholen, nu de sieraden der kleine gemeenten, die standvastig blijven onder haat en vervolging, en het voorbeeld geven van werkzame liefde, zachtmoedigheid en reinheid. De Zendeling BÄR, een man voorbeeldig in geloof en volharding, vindt op zijn eiland de meeste tegenkanting, en zag er in 1839, om het dreigen van een' hongersnood, tot zijne grievende smart, de dienst der afgoden weder over het geheele eiland herstellen. Die hongersnood bleef echter niet uit, maar werd in het verleden jaar zoo zwaar, dat hij deswegens, als ook om eene krankheid, waaraan hij leed, en tegen welke hij geene middelen bezat, zich naar *Amboina* begeven moest. Het moeijelijke lot van al die broeders en zusters weegt ons zwaar op het hart, en wij wachten met verlangen antwoord op de hun voorgestelde vraag, of zij vrijheid vinden hunnen werkkring te verlaten, en dien met een' anderen te verwisselen.

Op het eiland *Rotty*, zeer nabij *Timor* gelegen, arbeidt, sedert Januarij 1839, de Zendeling HARTIG. Hij is er in de negerij *Thie* gevestigd. Voor de vijf scholen, die op het eiland onder zijn toezigt staan, waren in 1839 opgeschreven veertienhonderd en twintig kinderen. Gevestigd onder eene bevolking van 60,000 zielen, die op *Rotty* gevonden worden, heeft hij vele medearbeiders noodig. Eerlang, zoo wij hopen, zal er hem ten minste één geworden. In September l.l. vertrokken de Zendelingen NOORDHOFF en LINEMANN naar *Timor*, van welke zich één op *Rotty* zal vestigen, terwijl de ander voor *Timor* zelf bestemd is. Te gelijk met deze werd ook een

schoolonderwijzer door het genootschap naar *Timor* afgezonden, om in het opleiden van inlandsche schoolmeesters behulpzaam te zijn, terwijl reeds vroeger een andere onderwijzer daarhenen was afgereisd, om er de Hollandsche school over te nemen, met welke de Zendeling HEIJMERING tot dusver, bij zijne vele werkzaamheden, ook nog belast was.

Over de gansche zending wordt het toezigt gehouden door een Hulp-Zendelinggenootschap, te *Koepang* gevestigd.

RIOUW.

De zending van RIOUW heeft slechts éénen post, gevestigd op het eiland van dien naam, anders ook wel *Bintang* geheeten, eene Residentie-plaats, gelegen aan den mond der straat van *Malakka*. Aldaar bevindt zich, sedert het jaar 1834, de Zendeling RÖTTGER. Het is hem gelukt, om zich de Chinesche taal eigen te maken, zoodat hij aan de vele duizenden van Chinezen, die zich op *Bintang* en op andere nabijgelegene eilanden ophouden, het evangelie kan prediken. Hij heeft daartoe in last, om van tijd tot tijd bezoekreizen te doen naar het eiland *Banka*, en naar *Palembang* op *Sumatra*. Het verslag van zulk een bezoek op *Banka*, in Julij en Augustus 1839, werd in het vorige jaar niet slechts in het 12de Maandberigt geplaatst, maar ook afzonderlijk uitgegeven, omdat het waardig scheen door velen gelezen te worden. Wij verlangen, dat men er onzen Zendeling uit leere kennen. Hij mogt toen op *Banka* zijne eerstelingen uit de Chinezen inzamelen, en twee door hem onderwezene vrouwen doopen. Op zijnen post bedient hij tevens de kleine Hollandsche gemeente. Ook staat er onder zijn toezigt het kleine Chinesche hospitaal, in 1828 door den ijverigen GUTZLAFF aldaar opgerigt.

Schoon deze laatstgenoemde sedert het jaar 1831 de

2

uitstekende gaven, hem van God geschonken, en zijnen vurigen, met volharding gepaarden ijver geheel aan het groote *China* wijdt, en onafgebroken in of voor dat land werkzaam is, kunnen wij ons echter geene zending in *China* toeschrijven. Het genootschap heeft toch deszelfs Zendeling daarhenen niet afgevaardigd, maar heeft berust in zijne verklaring, dat hij zich door den Heer geroepen achtte, om voor *China* te arbeiden, terwijl broeder GUTZLAFF van dien tijd af buiten vaste betrekking tot eenig genootschap heeft gehandeld, en echter, door velerlei ondersteuning, niet alleen in eigene behoeften, maar ook in die van menigen kweekeling of medearbeider heeft kunnen voorzien. Het genootschap eerbiedigt daarbij het geloof en de trouw van dezen uitnemenden dienstknecht des Heeren, en zendt hem gaarne van tijd tot tijd eene bijdrage tot ondersteuning van zijne heilzame pogingen.

CELEBES.

De zending op CELEBES, en wel op de noordoostelijke landtong van dit zonderling gevormde eiland, in de nabijheid der Residentie-plaats *Menado*, heeft *vier* zendingsposten, aan welke eerlang, zoo wij hopen, een vijfde zal worden toegevoegd. Al deze posten liggen in een gedeelte van het binnenland, dat *Menahasse*, dat is, *het Bondgenootschap* wordt genoemd, omdat deszelfs bewoners, vroeger veelal met elkander in strijd, nadat zij aan de voormalige Oost-Indische Compagnie onderworpen werden, zich te zamen vereenigden en in vrede leefden. In deze binnenlanden van *Menado*, die voor een goed deel uit een hoogliggend bergland bestaan, en door vele duizenden van Alvoeren bewoond worden, is de Zendeling RIEDEL gevestigd

te *Tondano* sedert 14 October 1831, de Zendeling SCHWARZ te *Languwang* sedert 3 Julij 1834, nadat hij van Januarij 1832 af zich te *Kakas* had opgehouden. De Zendeling HERRMANN bevindt er zich te *Amurang*, nabij het zeestrand, sedert 17 December 1836, en de Zendeling MATTERN te *Tonmohon*, in het bovenland, sedert 2 Junij 1838.

De Zendeling RIEDEL te *Tondano* ziet onmiskenbare vrucht van zijnen arbeid. In zijne schoone, nieuw gebouwde kerk heeft hij dikwijls tot zes honderd toehoorders, en daaronder niet weinigen, die zich door aandacht en belangstelling onderscheiden. In het jaar 1839 doopte hij 144 volwassenen van zestien tot zeventig jaar, en, wat nog meer bewijst, hij kan getuigen, dat diefstal, bedrog en wraakzucht, waardoor *Tondano* vroeger berucht was, zoo verminderen, dat dikwijls oude Alvoeren zeggen: » Hoe is onze negerij door het Christelijk onderwijs zoo geheel veranderd!" In het jaar 1837 maakte de opregte bekeering, plegtige doop en het niet lang daarna gevolgde blijmoedige afsterven van eenen zeer beroemden afgodspriester, op velen een' diepen indruk. De Christenen op *Tondano* onderscheiden zich dan ook door hunne begeerte naar onderrigt, en door de liefde, die zij elkander bewijzen. De Zendeling heeft op dezen zijnen post, en in andere negerijen onder zijn bestuur *zeven* scholen met 662 kinderen.

De Zendeling SCHWARZ heeft te *Languwang*, waar hij woont, minder aanmoediging, maar onder vier andere negerijen, waar hij mede bij afwisseling des Zondags godsdienstoefening houdt, geven vooral die van *Kuwang-Kuwang* en *Rombokken* hoop op vrucht van zijne pogingen. Hem ontbreken, evenmin als RIEDEL, leergierigen, die voor een' Bijbel of Nieuw Testament gaarne van *f* 2 tot *f* 3 overhebben. Vooral ziet hij vrucht van zijnen arbeid aan

zijne kweekelingen, van welke hij er in 1838 vijf doopte, die hem veel hoop gaven, dat zij als onderwijzers nuttig zouden zijn voor hunne landgenooten. Deze Zendeling heeft, in *zeven* scholen, 650 kinderen onder zijn opzigt. Veelvuldig schoolbezoek, en de voorgang in de godsdienst op vijf verschillende plaatsen, bezorgen hem een reizend en moeitevol leven, dat hij zich echter voor de goede zaak gaarne getroost.

Nog meer dan hij leidt de Zendeling HERRMANN zulk een leven. Het distrikt van *Amurang*, waarin hij arbeidt, is het uitgebreidste van alle. Hij heeft er het opzigt over *vijftien* scholen met 880 kinderen. Hij bezoekt die gedurig, om de meesters te raden en te besturen, de schoolkinderen te onderzoeken en aan te moedigen, en de belangstelling der Negerijhoofden in de scholen op te wekken en levendig te houden. Zoo veel mogelijk stelt hij zich ten doel, om elke week eene reis te doen, wanneer hij in vijf of zes weken eens kan rondkomen, en van tijd tot tijd verzamelt hij al de schoolmeesters rondom zich. Hij is er innig van overtuigd, *dat het oprigten van scholen de eerste en hechte grondslag is tot den opbouw van het Koningrijk onzes Heeren*, en getroost zich daarom gaarne zijne vermoeijenissen. De leergierigheid van vele kinderen, en de vorderingen, die hij hier en daar aanschouwen mag, geven hem eene zoete belooning. Hij is tevens aan de gemeente van *Amurang*, eene zoogenaamde Christelijke gemeente, die onze Zendelingen daar reeds vonden, als herder en leeraar verbonden, en zoekt haar in waarheid voor Christus te winnen.

Den Zendeling MATTERN zou zulk een reizend leven minder voegen, daar hij te *Tonmohon* de drukkerij der zending bestuurt, die, bij de onbekwaamheid zijner inlandsche me-

dehelpers, veelal zijne tegenwoordigheid vordert. Hij zag zich echter door de begeerte der Negerijhoofden gedrongen, om aan de *twee* scholen met 204 kinderen, welke hij had in het begin van 1839, later nog *tien* nieuwe scholen toe te voegen, omtrent welke wij nadere berigten verwachten. Overigens is zijn arbeid nog in de beginselen, ofschoon dezelve in de vorming van onderscheidene min of meer geschikte onderwijzers reeds aanmoedigende vruchten dragen mogt.

Behalve de genoemde bestaan er nog *drie en twintig* scholen met 1441 kinderen in het distrikt van *Kema*, zoodat er in het jaar 1839, in *zes en vijftig* scholen, 3837 kinderen geteld werden. Eenige van deze scholen zijn voor rekening van het Gouvernement, maar het grootste deel werd door het genootschap van het jaar 1832 tot 1838 opgerigt, en wordt door hetzelve betaald. Ook de drie en twintig laatstgenoemde staan, na het overlijden van den Zendelingleeraar HELLENDOORN te *Menado*, tijdelijk onder het bestuur onzer vier Zendelingen, die ook beurtelings naar *Menado* reizen, om aldaar de belangen der gemeente te behartigen. Dit is eene moeijelijke taak voor hen, die ieder in hun eigen werkkring reeds zoo vele bezigheden hebben; waarom het genootschap zeer verlangt, dat de openstaande leeraarsplaats te *Menado* door het Oost-Indisch Gouvernement vervuld worde. Eerlang, hopen wij, zal ook de Zendeling WILKEN op *Celebes* aankomen, die in September l. l. daarhenen werd afgevaardigd.

Onder de zendingen des genootschaps kunnen wij, althans voor het tegenwoordige, die van de *Niekerie* in *Suriname* niet meer tellen. In Julij 1839 overleed aldaar de Zendeling WIX, en het genootschap, zich verheugende over den zegen, waarmede de pogingen der Evangeliesche broeders onder de Negerslaven ook in die kolonie bekroond

worden, wenscht hen ook in het Neder-distrikt *Niekerie* werkzaam te zien, gelijk zij dit in het Opper-distrikt reeds eenigen tijd waren, en is bereid deze voorgangers in het Zendelingswerk daartoe naar vermogen te ondersteunen.

Al kunnen wij dan geene zendingen meer noemen, het genootschap is echter ook nog op andere plaatsen min of meer werkzaam. Zoo bevindt zich deszelfs Zendeling WENTINK, vroeger te *Riouw*, sedert het jaar 1834, te *Depok* op *Java*, in de nabijheid van *Batavia*, aldaar door het Gouvernement geplaatst, om de kleine inlandsche gemeenten van *Depok* en *Toegoe* als waarnemend leeraar te bedienen. Hij is er met lust en ijver werkzaam, en ziet er vordering. Bij zijne geringe bezolding voegt het genootschap eene toelage. De gelegenheid zijner standplaats stelt hem in staat, om van tijd tot tijd aan het genootschap diensten te doen, gelijk ook de Zendelingen van het Rijnsche Zendelinggenootschap, die op *Borneo* arbeiden, maar, eer zij daarhenen mogen gaan, een jaar lang op *Java* verblijven moeten, reeds bij herhaling bij onzen WENTINK huisvesting vonden, en gelegenheid, om zich in het Maleitsch te oefenen en voor hunne taak verder te bereiden. Zoo staat het genootschap ook nog op den duur in betrekking met *Banda*, waar deszelfs Zendeling FINN, reeds van het jaar 1820 af, de gemeente bediende, en onlangs door eenen Predikant is vervangen; met *Ternate*, waar de Zendeling JUNGMICHEL in dat zelfde jaar door het Gouvernement werd geplaatst, en, wegens ziekelijken toestand, sedert 1834 door den Zendeling HÖVEKER wordt bijgestaan; en met *Makassar*, aan de Zuidkust van *Celebes*, waar vroeger de Zendeling BUTTENAAR werkzaam was, en later een Hulpgenootschap bestaan heeft. Naar al deze plaatsen zendt het genootschap van tijd tot tijd eenige benoodigdheden voor de scholen.

Het Nederlandsche Zendelinggenootschap rekent het zich tevens eene eer, dat het op de vraag, waar het werkt, ook mag antwoorden: in het vaderland. Het slaat daar met belangstelling de Joden gade, verzuimt niet de gelegenheid, waar die zich aanbiedt, om iets ten nutte van deze te doen, en neemt kennis van hetgeen op hunne verlichting en teregtbrenging meer of min hope geeft. Zoo gaf de Hoogleeraar HERINGA in de laatste vergadering des Bestuurs, welke hij in 1839 bijwoonde, nog een zeer belangrijk verslag omtrent den toestand der Joden in ons midden, en vooral omtrent een geschrift door de Hoofd-Commissie tot de zaken der Israëlieten uitgegeven. Mogt weldra de gelegenheid geschonken worden, om meer voor hen te kunnen doen en velen hunner tot Christus te leiden! Het genootschap heeft echter, gelijk boven reeds herinnerd werd, van het begin af vooral de belangen van onkundigen, armen en verwaarloosden in ons midden zich aangetrokken, en gaat daarmede bestendig voort. Ten behoeve van deze, en in het gemeen tot bevordering van een hartelijk en beoefenend Christendom in het vaderland, geeft hetzelve Kleine Stukjes in het licht, wier getal reeds tot acht en vijftig is geklommen. Eene daarmede bepaaldelijk belaste Commissie uit de bestuurders bezorgt jaarlijks de uitgave meestal van twee zulke korte, naar de algemeene vatbaarheid ingerigte, een of ander deel van de beoefening des Christendoms ophelderende en aanbevelende boekjes, terwijl er jaarlijks verscheidene duizenden van dezelve verspreid worden. Te gelijker tijd blijft het genootschap velerlei heilzame inrigtingen, ten deele door deszelfs bemoeijingen tot stand gebragt, aanmoedigen en ondersteunen, en ontvangt jaarlijks op de Buitengewone Vergadering van bestuurders verslag omtrent de oprigting of het voortdurend bestaan van af-

zonderlijke godsdienst-oefeningen of catechisatiën voor armen, zondagsscholen, godsdienstige naaischolen, en al wat verder onder het oog en met de hulp van bestuurders, met soortgelijke bedoeling, in het vaderland wordt gedaan of ingerigt.

Wij voegen bij dit overzigt van onzen werkkring de mededeeling van de uitgaven des genootschaps gedurende het laatste jaar. Zij bedroegen:

Voor de onderscheidene zendingen, als		
Amboina	ƒ 8640,—	
Timor	» 16545,—	
Riouw.	» 1900,—	
Celebes	» 8940,—	
Depok	» 600,—	
		ƒ 36625,—
Voor Maleitsche Stukjes, ten behoeve der zendingen.		» 1602,47
Voor verschillende benoodigheden voor de Scholen en Drukkerijen, alsmede Medicijnkisten enz. voor de Zendelingen		» 1736,25½
Voor Assurantie-, Vracht- en Expeditiekosten te *Batavia*		» 903,41
Voor het Zendelingshuis en de Kweekelingen		» 4476,53½
Voor Passage en Uitrusting van drie Zendelingen, een' Onderwijzer en zijne vrouw naar *Oost-Indië*		» 7599,81½
Voor binnenlandsche werkzaamheden, als: uitgave en verspreiding van Kleine Stukjes; werkzaamheden onder de Joden; ondersteuning van Zondagsscholen; te zamen .		» 2906,80½
Transp.		ƒ 55856,29

	Transp.	*f* 55856,29
Voor huishoudelijke uitgaven, als: voor het drukken der Maandberigten en andere stukken; Schrijfloonen; Pakket- en Briefporten; Bedienden en Vergaderplaatsen . .	»	5650,62
		f 61506,62

Hoe het genootschap werkt, in welken geest, door welke middelen.

De nadenkende lezer, nu wetende, *waar* het Nederlandsche Zendelinggenootschap arbeidt, zal niet minder verlangen te weten, *hoe* hetzelve arbeidt, in welken geest, door welke middelen; en wij stellen ons niet minder ter taak hem daaromtrent in te lichten.

Het Christendom, dat het genootschap, bijzonder onder de Heidenen, zoekt voort te planten en te bevorderen, is niet een Christendom in naam, maar in waarheid en in kracht. Het jaagt niet naar een groot getal van bekeerlingen, om daarmede min of meer te kunnen pronken, en al spoedig de bevolking van dit of dat eiland eene Christelijke te kunnen noemen. De Heidenen mogten daardoor eenige tijdelijke voordeelen verwerven, eenigen trap van beschaving bereiken, die toch altijd bij een slechts uitwendig Christendom zeer laag zal blijven; maar het genootschap verlangt veel meer; het zoekt de behoudenis der zielen. Het verlangt onze medemenschen, die geen hope hebben en zonder God zijn in de wereld, dien *vrede* te doen genieten, *dien God gemaakt heeft door het bloed van Christus kruis* (1),

(1) Het zegel des genootschaps heeft dit omschrift: *Vrede door het bloed des kruises.* Col. I: 20.

en hen moedig en getroost te zien door de hope des eeuwigen levens. Het ziet met deernis hunne jammerlijke onkunde, hun redeloos bijgeloof, en verlangt, dat het licht des evangelies hen bestrale, en hun waardige, zuivere, vruchtbare denkbeelden aanbrenge omtrent den eenigen waarachtigen God en Jezus Christus, dien Hij gezonden heeft, omtrent hunnen pligt en hunne bestemming. Het beklaagt hen diep, omdat de zonde hen zoo zeer vernederde en velerlei ongeregtigheid schaamteloos doet plegen, en wenscht, dat *de zaligmakende genade Gods ook hun verschijne, en hen onderwijze, dat zij, de goddeloosheid en wereldsche begeerlijkheden verzakende, matig, regtvaardig en godzalig leven zullen in deze tegenwoordige wereld* (Tit. II : 11 en 12). Langs dezen, reeds door zoo menige uitkomst aanbevolen, weg tracht het genootschap uit hunnen staat van ruwheid en barbaarschheid hen op te heffen, en te leiden tot dien eerbied voor God, die liefde voor Christus, die liefde des naasten, die vlijt en orde, die zucht voor al wat rein is en wel luidt (Phil. IV : 8), waaruit de ware beschaving van menschen en volken van zelf geboren wordt. Het keurt daarom geenszins eene handelwijs goed, die vroeger in onze Oost-Indische bezittingen in zwang was, en door sommige anders verdienstelijke Zendelingen nog maar al te zeer werd nagevolgd, om, na zeer kort en vlugtig onderrigt, enkel op de verklaarde begeerte, zonder bewijs te hebben gezien van ernstig nadenken en belangstelling des harten, zeer velen te doopen, zeer velen op geloofsbelijdenis als leden der gemeente te erkennen, en tot het Avondmaal des Heeren toe te laten. Integendeel het keurt zoodanige wijs van handelen stellig af, en beveelt deszelfs Zendelingen eene tegenovergestelde aan, en vermaant hen, zoodra zij daarvan schijnen af te wijken, om toch aan

dat beginsel getrouw te blijven, en den eernaam van Christenen of gemeenteleden slechts aan hen te geven, die, zoo veel wij menschen dat beoordeelen kunnen, bij dien naam de daad zullen voegen en het wezen. Het genootschap heeft echter thans het genoegen, van zich slechts zeldzaam tot zulk eene vermaning verpligt te zien. Het meent dan ook de berigten der Zendelingen, van wege derzelver eenvoudigheid en waarheidsliefde, die het gunstige niet vergroot, en het ongunstige niet verbergt, te mogen prijzen, en houdt het daarvoor, dat wij ten dien opzigte bij andere genootschappen althans niet achterstaan.

Dewijl het genootschap de uitbreiding van zulk een waarachtig Christendom zich ten doel stelt, zoo *vestigt* het deszelfs Zendelingen onder de Heidenen. Moet het al, bij gebrek aan arbeiders, hier en daar het doen van bezoekreizen aan de Zendelingen in last geven, opdat de Evangelieprediking niet geheel ontbreke, de scholen van geen toezigt verstoken blijven, en de weg voor toekomstige Evangelieboden bereid worde: het genootschap verlangt, dat zij zoo veel mogelijk bestendig midden onder de Heidenen wonen. Zij moeten daar vooral, in het land der duisternis, hun licht laten schijnen voor de menschen, en waar het bederf der zonde zoo hoog gestegen is, het zout der aarde zijn. Hun huis moet dagelijks voor de Heidenen open staan, zoodat deze hunne huisselijke godsdienst kunnen bijwonen, hunnen raad kunnen vragen, en zich vertrouwelijk aan hen mededeelen. Door zelfverloochening en nederigheid, door deelneming in al het hunne, door velerlei dienstbetoon, moet de Zendeling hun doen aanschouwen, wat de Christelijke liefde zij, en met zijn' wandel niet minder dan met zijn woord hun Christus prediken. Het genootschap stelt daarop des te hoogeren prijs, omdat, gelijk elders, zoo ook in

onze koloniën, zoo velen door hunnen wandel het Christendom onteeren, en den Heiden sterken in den waan, als of het Christen-zijn slechts zekeren hoogeren rang zou aanbrengen, ten meeste de waarneming van zekere plegtigheden zou vorderen, maar overigens zou vrijlaten met den Heiden in allerlei verkeerdheid te wedijveren, ja er hem als leermeester in voor te gaan. Daarom stelt het zich ten regel, niet anders dan mannen van besliste en standvastige godsvrucht, en met hun gansche hart aan den Heiland verbonden, tot de Heidenen af te zenden, en heeft er bittere smart over, wanneer het nu en dan ontdekt, dat het zich door den schijn heeft laten misleiden, of dat wel opregte, maar nog niet vaste, diep gewortelde Christelijke beginselen bezwijken voor het geweld der vele en zware verzoekingen, waaraan de Zendeling, vooral in onze koloniën, dikwijls is blootgesteld.

.Het is echter het genootschap niet genoeg, dat de Zendeling Christus predike door woord en wandel. Hij zoude daardoor alleen op den volwassen Heiden kunnen werken, bij wien de kracht der vooroordeelen, de liefde voor de aloude zeden en gebruiken zijner voorvaders, het ontzag voor zijne priesters, en vooral de heerschappij der zonde reeds zoo groot is, dat het zeer bezwaarlijk valt hem voor het Christendom te winnen. Neen! aan de jeugd moet inzonderheid zijne zorg en zijn arbeid zijn toegewijd, en de oprigting en instandhouding, het bestuur en de verzorging van scholen, en de opleiding van onderwijzers uit de inboorlingen zelven moet hem inzonderheid ter harte gaan. Het genootschap is daarvan levendig overtuigd, en verheugt zich, Zendelingen te bezitten, die deze overtuiging met hetzelve deelen. Het rekent onder de voornaamste vruchten, welke deszelfs pogingen, onder Gods zegen, reeds dragen mogten,

die *zeven duizend een honderd zeven en vijftig* kinderen, die in 1839 voor de Zendelingsscholen waren opgeschreven, die daar lezen en schrijven, zingen en cijferen leeren, en er te gelijker tijd met den Bijbel, met God en den Zaligmaker worden bekend gemaakt en afgemaand van heidensch bijgeloof en zonde. Het stelt op die scholen te hoogeren prijs, omdat er de Maleitsche taal door de inlandsche jeugd wordt aangeleerd, eene voor het Gouvernement zoo wel als voor het Christendom hoogst gewigtige zaak. Het Gouvernement verlangt, dat de Maleitsche taal op al de eilanden, aan deszelfs gezag onderworpen, de heerschende taal worde, opdat het zijnen wil overal in die taal kunne doen verstaan. En daar de Bijbel in het Maleitsch vertaald is, en er geene overzettingen in de verschillende talen en tongvallen der bijzondere eilanden en streken zijn te wachten, zoo is het voor de uitbreiding van het Evangelie niet minder gewigtig, dat allen zoo veel mogelijk met het Maleitsch bekend worden. Het genootschap besteedt dan ook aan die scholen jaarlijks vele duizenden, en legt alleen aan de kweekschool voor inlandsche onderwijzers op *Amboina* ieder jaar meer dan *f* 4000 te koste. Het zorgt, bij de opleiding der Zendelingen, dat zij, door herhaald bezoek, met de inrigting van goede scholen en met eene goede leerwijze worden bekend gemaakt en in staat gesteld, om het opzigt over scholen te houden, en zelven aan het onderwijs deel te nemen. Het heeft bij de drie zendingen van *Amboina*, *Timor* en *Celebes* eene drukpers met Maleitsche letters beschikt, ten gebruike der Zendelingen, die de behandeling der pers in het vaderland geleerd hebben. En daarenboven maakt het gebruik van de Maleitsche drukkerij, welke de Boekverkoopers M. WIJT & ZONEN, te *Rotterdam*, hebben ingerigt, en die ons, met de bekwame hulp van onzen Mede-bestuurder

D'. LENTING, te *Zeist*, reeds onderscheidene Maleitsche schoolboeken en traktaten leverde.

Wat het genootschap nog meer wenscht te doen.

In dien geest en door deze middelen tracht het genootschap deszelfs gewigtige taak te vervullen. Hoe meer echter die geest des geloofs en der liefde in hetzelve leeft, en bestuurders en leden doordringt en beweegt, des te minder is het genootschap tevreden met hetgeen het reeds deed, des te duidelijker bewustheid heeft het van de geringheid en het gebrek van den arbeid, des te vuriger wenscht het nog veel meer te doen.

Allereerst verlangt het daar, waar het gevestigd is, deszelfs pogingen te verdubbelen, en het arbeidsveld uit te breiden. Hoe het dit verlangen moet, en, als het op het veld van den arbeid rondziet, over de weinige arbeiders, bij zoo grooten oogst, zich van tijd tot tijd moet bedroeven, willen wij door eenige aanwijzing u doen gevoelen. Verplaatsen wij ons op *Amboina*, en treden wij er de kweekschool van ROSKOTT binnen, zoo ondekken wij er slechts een twaalftal kweekelingen, en wenschen, het getal der scholen in aanmerking nemende, dat getal verdubbeld, maar dan ook aan ROSKOTT een' helper toegevoegd te zien, die tevens, in geval hij door den dood wierd weggenomen, terstond zijne plaats kon vervangen, daar anders de kweekschool in dit geval ligtelijk zeer langen tijd zal moeten stil staan. Bezoeken wij daar onzen broeder KEYSER te *Waay*, en onzen broeder RUDEN op het nabijgelegen *Saparoua*, en hooren wij, hoe vele duizenden elk hunner op zijn eiland

reeds onder zijne zorge heeft, zoo smart het ons, dat er nog zoo aanmerkelijke tijd tot bezoekreizen op naburige eilanden moet worden afgezonderd, tot bezoekreizen, die nog maar zoo weinig vrucht kunnen dragen, en waarbij de godsdienstige opleiding der kinderen, het onderwijs der aanstaande gemeenteleden of der volwassenen uit de Heidenen, die dat verlangen, geheel aan de inlandsche schoolmeesters moet worden overgelaten. Wij hooren het onze broeders met krachtigen aandrang verzoeken, dat er toch niet *één*, maar *eenige* Zendelingen geplaatst worden op *Boero* en op *Ceram*, opdat het Christendom, dat er nu nog bij duizenden althans in naam bestaat, niet geheel verdwijne, en de volslagen duisternis des heidendoms niet wederkeere. Wij hooren het, en wij bedroeven ons, dat wij slechts flaauwe hoop kunnen geven voor de toekomst, waar oogenblikkelijke hulp zoo noodig was.

Begeven wij ons van daar naar *Timor*, zoo trekt het terstond onze aandacht, dat door de scholen in het binnenland bij *Koepang*, in den laatsten tijd zoo toegenomen, de weg gebaand is voor de evangelie-prediking, en dat Zendelingen die er moesten brengen. En vestigen wij op het nabijgelegen *Rotty* onze aandacht, dan zeggen wij: wat zijn een paar Zendelingen onder de 60,000 inboorlingen, die er wonen? en wij gevoelen, hoe noodig het is, zal de gemeente des Heeren daar eene bestendige vestiging verkrijgen, dat die zending weldra aanmerkelijk versterkt worde.

Als wij naar onze derde zending te *Riouw* voortgaan, en er den Zendeling BÖTTGER alleen zien staan, dan beseffen wij weldra, hoe treurig het zoude zijn, als de dood dezen arbeider wegrukte, en er niemand gevonden wierd, bekwaam om zijne taak op te vatten, en voort te bouwen op den door hem gelegden grondslag. En vergezellen wij

dezen broeder op zijne togten naar *Palembang* of *Banka*, zien wij hem daar door gansche scharen van Chinezen omringd, die ten minste hem hooren willen en hem vriendelijk ontvangen, dan wenschen wij weder: Och! wierd de bezoekreis hier ook door eene gevestigde zending vervangen, die de inrigting van scholen, de verspreiding van Christelijke kennis mogelijk maakte!

Overzien wij eindelijk het veelbelovend deel van onzen akker op *Celebes*, zien wij, hoe vele scholen daar reeds werden opgerigt, en hoe veel grooter aantal, op de begeerte der inlanders zelven, nog opgerigt zou kunnen worden, dan rijzen terstond twee wenschen in ons op, de eerste: dat het genootschap de daartoe vereischte aanmerkelijke uitgaven niet behoefde te schromen, de andere: dat weldra ook op *Celebes*, gelijk te *Amboina*, eene kweekschool gevestigd ware, met een' bekwamen en godvreezenden onderwijzer aan het hoofd, opdat er vele en goede schoolmeesters konden gevormd worden, en onze Zendelingen van die zoo moeijelijke, bij hunne dikwijls verpligte afwezigheid hun minder voegende taak wierden ontslagen. En diezelfde gereedheid, om scholen te bouwen, en voor het onderhoud der meesters iets bij te dragen, welke de inlander openbaart, al is zij nog bij lange na geene neiging tot het Christendom, vooral die zegen op den arbeid, welken de Heer hier en daar zoo zigtbaar verleent, worden wij er niet door uitgelokt en aangemoedigd, om ook het getal der Zendelingen te vermeerderen, wier werkzaamheid met het getal der scholen gedurig aangroeit, wier werkkringen eene voor hen zoo vermoeijende uitgebreidheid hebben? Ziedaar dan eene uitbreiding van den arbeid des genootschaps, die reeds als gepast en hoogstwenschelijk, ten deele als dringend noodzakelijk, is aangewezen.

Wij spraken echter nog maar alleen van de plaatsen, waar wij arbeiden en derzelver naasten omtrek. Overzien wij het gansche veld, dat in onze Oostindische bezittingen voor ons open ligt, o! hoe veel meer nog wenschen wij dan te kunnen doen! Hoe verlangen wij dan die *Sangir-* of *Sangersche eilanden*, ten noorden van *Celebes*, niet ver van *Menado* gelegen, ons te kunnen aantrekken, met meer dan 20,000 Christenen in naam, die het laatst in 1832 door de Zendelingen HELLENDOORN en RIEDEL bezocht werden, onder welke nog scholen bestaan, die door het Gouvernement onderhouden worden, en op welke nog onlangs de Zendeling HÖVEKER bijzonder onze aandacht vestigde. Hoe vurig wenschen wij dan, dat juist de grootste eilanden, als *Sumatra* en *Java*, tot hier toe van den zendingsarbeid bijna of geheel verstoken, weldra, door afgezondenen uit Nederland, Christus hoorden prediken aan de millioenen van hunne bewoners, gelijk er thans Zendelingen van Duitsche en Amerikaansche genootschappen arbeiden op *Borneo*, en de Engelsche Zendeling MEDHURST werkzaam is op *Java*. Dat in onze Westindische koloniën anderen onzen arbeid vervolgen, en wel zij, die, naar aller oordeel in onze dagen, voor die taak zoo uitnemend berekend zijn, daarover heeft Nederland te minder leed te dragen, hoe meer het, door deelneming in de loffelijke Maatschappij *ter bevordering van het Godsdienstig onderwijs onder de slaven en kleurlingen in de kolonie Suriname*, den arbeid der Evangeliesche broeders ondersteunt. Maar wel wendt de Nederlandsche Christen met droefheid het oog naar eene derde buitenlandsche bezitting van onzen Staat. Het is die Afrikaansche kust van *Guinea*, die ons volk in vroeger tijd aan den zoo onchristelijken slavenhandel mede ijverig deel zag nemen, maar vroeger of later nog geenen ijver van ons volk heeft aanschouwd, om er het

Evangelie te brengen van Hem, die waarlijk vrij maakt. Het Nederlandsche Zendelinggenootschap moet verlangen, dat weldra ook aan die kust Christus gepredikt worde, hetzij door de zorg van den Staat voor de Christenen, die er zich vestigden, hetzij door onze Zendelingen, gelijk ook nog in het jaar 1839, door den Mede-bestuurder VERHUELL uit *Parijs*, de voorslag daartoe gedaan werd.

Wat aan het genootschap voor de toekomst hope geeft.

Bij zoo veel, als het genootschap nog zou wenschen te doen, en naar de overtuiging der Bestuurders zoude behooren te doen, is er ook, wat ons moed en hope geeft voor de toekomst.

Het is allereerst die zegen en hulp, welke God, gedurende het drie-en-veertigjarig bestaan des genootschaps, aan hetzelve zoo liefderijk geschonken heeft. In het vaderland, waar het eerst veel tegenspraak en tegenwerking vond, heeft het nog wel niet aller, maar toch veler vertrouwen gewonnen, en vindt het hier en daar krachtige medewerking. Het Gouvernement geeft er aan hetzelve blijken van welwillendheid, en toont de Zendelingsscholen op prijs te stellen. Er zijn rijken, die er van hunnen overvloed aanzienlijke gaven voor afzonderen; er zijn vooral vele min aanzienlijken en gegoeden, die er, om des Heeren wil, hunnen penning voor ten offer brengen, en jaarlijks mag het genootschap, in deszelfs openbaar verslag, de erfmakingen vermelden, waarmede velen hetzelve begunstigen. Er zijn hier en daar ook vrouwen, die er voor ijveren, en, waar zij in genootschappen vereenigd zijn, zeer aanzienlijke sommen zamenbrengen.

In het jaar 1825 werd een *Hulp-Zendelinggenootschap* opgerigt, *ter uitbreiding van het Nederlandsche Zendelinggenootschap, en ter bevordering van deszelfs belangen onder de leden der Herstelde Evangeliesch-Luthersche gemeente te Amsterdam*, dat jaar op jaar aan dien naam beantwoordde, gelijk het nog in het vorige niet minder dan *f* 773 in onze kas stortte. Reeds eenige jaren werd ook het Genootschap door het *Evangelische Ostfriesische Missionsgesellschaft* met eene bijdrage ondersteund, die de laatste maal tot *f* 640 is geklommen. En eene nieuwe hulpbron werd verleden jaar door *The Rotterdam Ladies Auxiliary Missionary-Society* geopend, welk genootschap ons verblijdde, door uit deszelfs ontvangsten *f* 300 voor het onze te bestemmen. In *Oostindië* zien wij ons zoo gaarne ondersteund door het *Javasche Medewerkende Zendelinggenootschap*, maar vinden wij bovenal ijverige medewerking bij de Zendelingsvrienden te *Soerabaya*, waar ook het *Godsdienstige Kindergenootschap*, nu eens door de toezending eener nieuwe klok, dan weder door het schenken van doopbekken, bekers en schotels, onze Zendelingen en hunne gemeenten verheugde.

Ook onder de Heidenen ziet het genootschap zich door God gezegend. Wel werd het daar, door herhaalden overgang van deszelfs werkkring in de handen van anderen, pijnlijk teleurgesteld, daar het hoogstwaarschijnlijk veel meer vrucht van den arbeid zou kunnen aanwijzen, wanneer het dien op dezelfde plaats onafgebroken had kunnen voortzetten; maar het behoeft echter den verrigten arbeid niet als vruchteloos te beschouwen, en, al maaijen ook anderen, waar de Nederlandsche Christenen gezaaid hebben, *die zaait en die maait verblijden zich, naar des Heeren woord, te zamen* (Joh. IV: 36). Wel werd het genootschap door het verlies

van menigen voortreffelijken arbeider in den bloei des levens, van eenen LE BRUIJN en TERLINDEN te *Koepang*, van eenen GERICKE te *Amboina*, bedroefd en belemmerd; maar bij herhaling ook trad in de plaats eens ijverigen broeders een ander op, die niet minder ijverde. Wel was de arbeid op de *Zuidwester-eilanden* eene beproeving des geloofs; maar onder die beproeving kwam ook de trouw en volharding der aldaar gevestigde Zendelingen aan het licht, en wij konden te meer danken, dat de Heer ons arbeiders had geschonken, die zoo lang op vrucht wilden wachten, en tot zoo veel zelfverloochening bereid waren. En was het niet, alsof ons voor dien onvruchtbaren akker vergoeding werd geschonken op *Celebes*, waar het arbeidsveld zoo veel spoediger een belovend aanzien verkreeg, en hier en daar reeds vruchten rijpten? Was het niet verblijdend en aanmoedigend, in den veelvuldigen en vermoeijenden arbeid aldaar een viertal broederen met gelijken onbezweken ijver en in hartelijke eensgezindheid werkzaam te zien? Is het niet eene uitnemende weldaad, dat de werkzame Zendeling HEYMERING op *Timor*, in weerwil van herhaalde gevaarlijke krankheid, werd gespaard, en er zijne pogingen tot uitbreiding van het schoolonderwijs zoo wèl zag gelukken? Dat alles is zegen Gods, die ons verkondigt, dat Hij zich genadiglijk van onze gebrekkige pogingen tot Zijn heerlijk doel wil bedienen, dat Hij op ons planten den wasdom geven wil. Dat alles moedigt aan, om, bij het gevoel onzer zwakheid, op te zien tot onzen Heer, dat Hij ons sterke, om voort te gaan op den ingeslagen weg met verdubbelden ijver, onder het oog van Hem, die ons verwaardigt met de eer, om onderdanen voor Hem te mogen winnen.

Daarbij gaf God ons in het vaderlandsche Bijbelgenoot-

schap zulk een' krachtigen steun en door hetzelve hoop voor de toekomst. Verblijdend en sterkend is reeds de goede verstandhouding, de onderlinge deelneming en zamenwerking, die er tusschen de twee Zustergenootschappen plaats vindt. Daarenboven is de uitbreiding onzer Zendelingsscholen op *Celebes* en *Timor* beiden voor een goed deel aan het Bijbelgenootschap te danken, dat reeds verscheiden jaren achtereen voor elke van deze zendingen *f* 1000 bestemde; en zoo dikwijls onze Zendelingen Bijbels verlangen, is eene aanvrage aan het Hoofdbestuur genoegzaam, om terstond de opengelegde behoefte vervuld te zien. En zou de belangrijke werkzaamheid des Bijbelgenootschaps op *Java* voor de toekomst geene hope wekken? Als de Bijbel den Javanen in hunne eigene taal kan en mag in handen gegeven worden, zou dat den weg niet banen voor evangelieboden, die er Christus prediken? O! dat wij weldra geroepen wierden, om het zaad uit te strooijen, dat door het Bijbelgenootschap bereid wordt!

Er is nog iets, waar wij de aandacht op vestigen moeten, dat te gelijk hope geeft *en* op meerdere deelneming in het vaderland, *en* op gelukkiger slagen onder de Heidenen. Het genootschap gevoelde reeds geruimen tijd behoefte aan een Zendelingshuis, waar de kweekelingen voor het Zendelingswerk te zamen woonden, en onder het opzigt en de leiding van eenen geheel daarvoor levenden man voor hunne taak bereid werden. Van het jaar 1816 tot 1821 bestond, in het niet ver van *Rotterdam* gelegene *Berkel*, ten huize van den Predikant S. KAM, zoodanige inrigting, die wegens plaatselijke min gunstige omstandigheden wederom werd opgeheven. Van dien tijd af werden de kweekelingen weder te *Rotterdam* in onderscheidene woningen gehuisvest, van waar zij zich op de bestemde uren ver-

voegden bij hunne onderwijzers. Deze waren onderscheidene bestuurders des genootschaps, grootendeels Predikanten, die zich wel, bij hunne vele bezigheden, ook nog met de gewigtige taak van dit onderwijs belasten wilden. Het lag echter in den aard der zaak, dat de kweekelingen alzoo wel behoorlijk onderwezen, maar minder gevormd konden worden. Hunne leermeesters konden geenen doorgaanden invloed op hen oefenen, en den meesten tijd waren zij aan zich zelven overgelaten, misten een wakend oog en eene leidende hand, en eenen dagelijkschen Christelijken omgang, die hunne ontwikkeling naar geest en hart kon bevorderen. Het genootschap gevoelde echter hoe langer hoe meer, dat de Zendeling wel geleerdheid, maar geene ontwikkeling kan ontberen, dat alleen een welgeoefend verstand tot de vatbaarheid van ruwe en onwetende menschen kan afdalen, dat alleen een met den zin van Christus gansch vervuld gemoed zich geheel en bestendig kan *overgeven voor den naam onzes Heeren* (Hand. XV: 26), en dat de Zendeling het gewigt van zijne heilige roeping volkomen helder moet inzien, om *niet naar hooge dingen te trachten, maar zich te voegen tot de nederige* (Rom. XII: 16). Daarom besloot het genootschap reeds voor eenigen tijd deszelfs kweekelingen weder in één huis te verzamelen, en wel te *Rotterdam*, onder het oog van deszelfs aldaar wonende bestuurders, en, terwijl die bestuurders mede zouden voortgaan hen te onderwijzen, hunne opvoeding voornamelijk toe te vertrouwen aan eenen man, die daartoe met hen wonen, en voor hen en met hen leven zoude. Na herhaalde mislukking mogt het gebeuren dien verlangden Director te vinden. De Eerwaardige Heer H. RIEBINK, Candidaat bij de Nederduitsche Hervormde Gemeente, werd als zoodanig gekozen, en liet zich die keuze welgevallen.

Hij zal dezer dagen die gewigtige betrekking aanvaarden.

Het genootschap, door vroegere ervaring geleerd, gevoelt levendig, hoe veel behoefte er ook bij deze nieuwe proeve bestaat aan den zegen Gods, die den Director tot zijne inderdaad moeijelijke taak bekwame, die een' hoogen en heiligen zin in het Zendelingshuis doe wonen, en er de heerschappij geve aan de broederlijke liefde; maar, onder opzien tot dien zegen, belooft het zich van deze inrigting iets goeds. Het hoopt er deszelfs kweekelingen in het werk hunner toebereiding onafgebroken bezig, en gelijk kinderen in het ouderlijke huis, of gelijk jongere broeders door een' onderen opgevoed te zien. Het mag zich beloven, dat de Director ook in staat zal zijn, om eenig onderwijs te geven in de Maleitsche taal, zoodat de Zendelingen in *Oostindië* tot het aanleeren dier taal minder tijd zullen behoeven, en hunnen werkkring des te eerder zullen kunnen intreden. En het vleit zich, dat zoodanige inrigting de aandacht onzer vaderlandsche Christenen tot zich zal trekken, en hunne belangstelling in den Zendelingsarbeid vermeerderen. Het voedt de hope, dat de Heer, welligt ook langs dezen weg, jongelieden uit den middelstand, die reeds in hunne jeugd wèl onderwezen, en met voorbereidende kennis toegerust werden, en ook eenige beschaving verkregen, zal wekken en roepen tot het werk der evangeliebediening onder de Heidenen, zoodat den Director en al den onderwijzers hoe langer hoe minder geschikte kweekelingen en leerlingen ontbreken.

Wat het genootschap daarbij van onze Christelijke landgenooten begeert.

Zoo noemden wij u een en ander, wat ons, bij het groote gewigt en den wijden omvang onzer taak, bemoedigt en hope geeft voor de toekomst. Zal echter deze hoop worden verwezenlijkt, zal HET NEDERLANDSCHE ZENDELINGGENOOTSCHAP dien naam met volle waarheid kunnen dragen, en deszelfs arbeid die van ons volk kunnen heeten, er zal eene algemeene deelneming aan dien arbeid onder ons ontwaken moeten. Wij nemen geenszins terug, wat wij boven met dankbaarheid erkenden, wanneer wij zeggen, dat die algemeene deelneming nog ontbreekt. De zaak des genootschaps bleef zoo velen in het vaderland nog vreemd. Niet weinigen meenden deszelfs werkzaamheid, om de eene of andere reden, niet te kunnen goedkeuren, en onttrokken zich deswegens, in plaats van hunnen invloed tot de noodzakelijk geachte verbetering aan te wenden, of te bedenken, dat het beter ware tot een goed doel een gebrekkig middel aan te wenden, dan niets te doen. Niet weinigen ook beschouwden de pogingen tot bekeering der Heidenen min of meer als een overdreven ijveren, dat, indien het ook al eene prijsselijke zijde hebben mogt, toch niet als algemeen geldige Christenpligt kon worden aangemerkt, en dat men aan anderen overlaten en in gemakkelijke rust mogt aanzien, zonder daarom nog den naam van een' echten Christen verbeurd te hebben. Ziedaar wat onder ons, zal het goed zijn, geheel anders moet worden. Er moet niet slechts onder de vaderlandsche leeraars meer algemeene, werkzame deelneming ontstaan; maar ook vele gemeenteleden, wel verre van dien arbeid aan de leeraars over te

laten, moeten met hen en nevens hen ijveren. De zaak des genootschaps moet, bij elke Protestantsche kerk, de zaak der gemeente worden, waaraan zij deel neemt door hare achtingwaardigste leden, die zij Gode aanbeveelt in haar gemeenschappelijk gebed, die zij ondersteunt door liefdegaven, in hare openlijke zamenkomsten jaarlijks ingezameld. De zaak des genootschaps moet die onzer natie worden, in zoo ver het Protestantsche gedeelte haar vertegenwoordigt, en haar kenmerkt door eigendommelijk karakter, en dat, God geve het! hoe langer hoe duidelijker moge doen! Onze, met de gezuiverde Evangelieleer nog boven andere volken bevoorregte, natie moet het zich ter taak gegeven achten, om het Evangelie der genade Gods in Christus, dat allerdierbaarste kleinood, aan die millioenen Heidenen over te leveren, die leven in de koloniën van onzen Staat. Onze Staatsmannen, zoo wel in het vaderland als in die koloniën zelven, moeten het leeren inzien, dat de uitbreiding des Christendoms onder de volken, aan ons gezag onderworpen, welbegrepen staatsbelang zal bevorderen, en den invloed, dien wij op die volken mogen uitoefenen, niet zal verminderen, maar vermeerderen en veredelen. Zij moeten het zich eene eere rekenen daarvan het voorbeeld te geven aan ons werelddeel; opdat het een zegen worde voor de menschheid, dat zoo vele millioenen over den ganschen aardbodem van *Europa* afhangen, en opdat *Europa* verheven worde tot een' evangeliebode onder de volken.

Het genootschap weet wel, dat zulk eene algemeene deelneming aan deszelfs bedoelingen en werkzaamheden in het vaderland niet kan ontwaken, tenzij er alom waarachtig Christelijk leven onder ons geboren en krachtig ontwikkeld

worde. Hoe zou ééne vrucht des Geestes alzoo kunnen rijpen zonder de overige, die groeijen aan denzelfden stam, en bij het ontbreken van dat nieuwe leven, dat alleen door verbindtenis aan Christus in ons verwekt en gevoed wordt? Hoe zou men zich ernstig laten gelegen zijn aan het zielenheil van anderen, bij verwaarloozing van eigene geestelijke belangen en eeuwige behoudenis? Hoe ijveren voor het Koningrijk van Christus, wanneer men zelf Zijn onderdaan niet is geworden? Maar dat is het juist, wat wij wenschen, wat wij van God vurigst bidden, dat Hij onder ons Zijnen Geest uitstorte over alle vleesch; dat, in alle kringen en onder alle standen, de zucht naar zinnelijk genot door gevoel van geestelijke behoefte, en de tevredenheid met den Christelijken naam door levend en hartreinigend geloof in Christus vervangen worde; dat, bij het diep ootmoedig steunen op dien Christus, die voor ons gestorven is en opgewekt, Zijne liefde velen dringe en geheel overmeestere, zoodat zij, bij hartelijke ingenomenheid met Hem, niet langer zich zelven kunnen of willen leven, maar voor Hem leven, voor Hem arbeiden en ijveren moeten. Het is onze bede, dat, bij veel verschil van meening, die onder Protestanten, zoo lang het hun vrij staat zelven te denken, wel niet zal ophouden, velen met ons zich scharen rondom het kruis van onzen Heer, als den eenigen grondslag der hopp, als het grootste bewijs der liefde Gods en der genade van Christus, om er elkander de broederhand te reiken, en tot ijver voor de eer des hooggeloofden Zaligmakers elkander op te wekken. Ons genootschap wenscht, dat die ware eendragt, die eenigheid des geestes, die gemeenschap van deszelfs leden met Christus, als Hoofd en Heer, aan het ligchaam kracht geve; opdat die kracht zich openbare onder de Heidenen, en de Heer

Zijn welgevallen toone door met ons te zijn, en onzen arbeid zelven ons telkens tot nieuwe opwekking, vertroosting en versterking te doen gedijen.

Komt u dat mede hoogstwenschelijk voor, geliefde Medechristenen! maar durft gij zoodanige meer algemeene zamenwerking u bijkans niet beloven, welaan! bidt met ons. Het is de eerste vrucht van meerdere deelneming, die bestuurderen verlangen, dat er om de uitbreiding van Gods Koningrijk meer gebeden worde. Bidt met ons, dat dit Koningrijk kome, èn in het vaderland, èn onder de Heidenen. Gij zijt immers met ons overtuigd, dat die uitbreiding van Gods Rijk op aarde Zijn eigen werk is, dat Hij ons wel de eer geeft van het Evangelie te mogen brengen onder de volken, maar dat Hij zelf er voor onze boden den weg moet banen, en dat Hij de harten der menschen openen moet voor hun woord? O! indien gij dan eenigzins bekend zijt met de ellende der Heidenen, en ingenomen met den u toevertrouwden schat des Evangelies, indien gij dan eenigzins verlangt, dat de Heiden met u deel verkrijge aan den onnaspeurlijken rijkdom van Christus, zoo bidt met ons! Wij wenschen, indien uwe woonplaats u daartoe gelegenheid geeft, dat gij deel neemt aan het maandelijksche gemeenschappelijke gebed om de uitbreiding van het Christendom, en durven u daarbij het 45ste Kleine Stukje, door het genootschap uitgegeven, wel ter lezing aanbevelen. Wij wenschen dat te meer, omdat wij vreezen, dat menigeen, die den Bidstond onbezocht laat, ook het Maandberigt niet leest, en alzoo niet bekend wordt of blijft met de werkzaamheid van onze en andere Zendelingen, en die gedurige verlevendiging mist, welke de belangstelling in zoo groote zaak ook bij den besten onzer telkens noodig heeft.

Mogten er echter velen zijn onder de Nederlandsche Christenen, wien de eer des Verlossers, en de behoudenis der zielen zoo innig ter harte ging, dat zij zich dikwijls gedrongen gevoelden, om ook in hunne binnenkamer de toebrenging der Heidenen en den zegen op onze pogingen van den genadigen en getrouwen God te vragen! Wij zouden ons daarvan voor het werk des genootschaps eene heerlijke vrucht beloven; want wij gelooven vast en zeker, zoo wij iets bidden naar Gods wil, dat Hij ons verhoort.

Wilt gij zoo met ons bidden, Geliefden! welaan werkt dan ook mede. Onttrekt u niet langer, zoo gij dat tot dusver deedt, maar ondersteunt onze pogingen. Zij zijn in velerlei opzigt gebrekkig, wij zijn er levendig van overtuigd; maar van ons opregt verlangen, om medearbeiders Gods te mogen zijn, en den naam van Christus bekend te maken onder de Heidenen, zijn wij ons mede bewust. Indien gij aan onze opregtheid kunt gelooven, slaat dan de handen met ons in een, bezorgt ons daardoor meerdere kracht, en zoekt mede door uwen invloed ons gebrek te verbeteren. Gaat zoo wederom anderen voor, die op u zien, en ligtelijk u zullen navolgen. Stelt u tot eigene warme deelneming en tot opwekking van anderen beter in staat, door opzettelijk onderzoek aangaande den arbeid, de gewigtige uitkomsten en wisselingen op den thans zoo uitgestrekten, en zich gedurig vergrootenden Zendelingsakker. Bij menigeen' zal eenig onderzoek daaromtrent gewis tot werkzamer deelneming leiden. Bezit gij eenigen invloed, wendt dien ten goede aan voor het belang des genootschaps, opdat de Maandelijksche bidstond gehouden, opdat er Afdeelingen gevormd, of Vrouwengenootschappen opgerigt, of op andere wijzen vereeniging, zamenwerking en opwekking van anderen worden te weeg gebragt.

Wij verlangen door zulke middelen vermeerdering van het getal der leden, die door jaarlijksche bijdragen onze kas ondersteunen. Wij roepen allen op, die wij reeds onder de leden en begunstigers van ons genootschap tellen mogen, om hunne bijdragen aanzienlijk te vermeerderen. Wij moeten dat vragen met krachtigen aandrang; want wij hebben volstrekt meerdere hulpe noodig, niet alleen om onzen werkkring te kunnen uitbreiden, maar reeds om te kunnen volhouden en voortzetten, wat wij aanvingen. Terwijl de uitgaven in het laatste jaar tot *f* 61506,62 gestegen zijn, zoo bedroegen de inkomsten slechts *f* 47131,63. En onze uitgaven worden dit jaar grooter, nu wij in ons Zendelingshuis eenen Director bezitten, en zullen nog grooter worden, wanneer gebeuren mag, wat wij zoo vurig verlangen, dat meerdere Nederlandsche jongelingen, die de vereischte gaven hebben, zich bereid verklaren, om heidenboden te worden, en alzoo in ons Zendelingshuis worden opgenomen; en nog grooter, als wij voldoen aan de dringende behoefte, en aan het uitgedrukte verlangen van vele Heidenen tevens, en bij onze onderscheidene zendingen het getal der scholen vermeerderen. En hoe veel meer nog zou er vereischt worden, wanneer wij slechts ten deele die uitbreiding gaven aan onzen werkkring, die gij wel met ons verlangd zult hebben, toen gij laast, wat wij boven schreven! Bleef ons echter die uitbreiding onmogelijk, moesten wij zelfs onzen werkkring enger maken, in het vaderland kweekelingen voor het Zendelingshuis afwijzen, onder de Heidenen scholen sluiten, omdat de Nederlandsche Christenen het ons aan de middelen ontbreken lieten, o! wat grievende smart zou dit zijn voor alle vrienden der goede zaak, wat schande voor *Nederland!* Alles roept

ons in onze dagen tot vurigen ijver, tot groote opofferingen voor de uitbreiding van het Evangelie onder de Heidenen. Dat doet de geestdrift voor deze groote zaak, die alom de Christenheid bezielt, waarmede onze broeders in *Duitschland* en *Frankrijk*, in *Engeland* en *Noord-Amerika* te zamen wedijveren, en van jaar tot jaar al meer heidenboden uitzenden, al aanzienlijker geldsommen zamenbrengen, waarin de kleine Broedergemeente, die onder de Hervormde Christenheid het voorbeeld gaf, nog, met hare *tweehonderd zevenendertig* afgezondenen onder de Heidenen, allen voorgaat. Dat doet de blijkbare, nu onloochenbaar geworden zegen, waarmede God dien Zendelingsarbeid bekroont, dien wij dankbaar mogen aanschouwen in de duizenden van Negers, door het Christendom vatbaar gemaakt voor het genot van burgerlijke vrijheid, in de ten val neigende afgoderij van het beschaafde *Hindostan*, in de vele eilanden der *Zuidzee*, geheel voor Christus gewonnen. Dat doet de vrucht van den arbeid, die zoo blijkbaar wederkeert tot hen, die het Evangelie aan anderen zoeken te brengen, in levendige belangstelling in de dingen van Gods Koningrijk, in opmerking en waardering van de kracht, die Christus Woord en Geest onder de Heidenen openbaart, in opgewekten ijver voor eigen zielenheil en dat van hen, die ons van nabij omringen. Zou de Nederlandsche Christenheid traag blijven bij zoo menigen prikkel, achterlijk bij het aanschouwen van zoo menig treffelijk voorbeeld? Wij verwachten van haar betere dingen, inzonderheid van hen, die met ootmoedig geloof en vurige liefde Christus aanhangen. Wij vleijen ons, dat velen, met ons genootschap meer bekend geworden, ons broederlijk de behulpzame hand zullen bieden, en, bij al het gebrek

van ons menschelijk werk, aan de bereiking van ons loffelijk doel zullen willen medewerken. Wij rekenen op de krachtige ondersteuning, op de vermeerderde bijdragen onzer vrienden. En opdat onze hoop ons niet beschame, zien wij op tot den Heer, wiens bevel wij volbrengen, wiens werk wij werken, dat Hij met ons zij naar Zijne belofte, dat Hij de vereischte middelen in onze handen legge, en te gelijker tijd ons bekwame, om die wèl te gebruiken als Zijne nederige en getrouwe dienstknechten.

